

σήπου· ἦτο υἱὸς τοῦ Ποσειδωνίου καὶ ἔλαβε τὸ ἐπιθε-
τον τοῦ Πλειστωνίου. Ἐμπούδασεν ἐν Ἀλεξανδρείᾳ,
ὅπου ὁ Δίδυμος ἐνέπνευσεν εἰς αὐτὸν τὴν θερμὴν πρὸς
τὸν Ὀμηρὸν ἀγάπην. Ἐδίδχεν ἐν Ρώμῃ καὶ ἀπέβη
ἐπίσημος ὡς γραμματικός. Ἦτο ὅμως τόσοῦτον κε-
νόδοξος, ὥστε αὐτὸς ὁ Τιθέριος ἀπεκάλει αὐτὸν «κύμ-
βαλον τοῦ κόσμου», ἐπεὶ δὴ ἤθελεν ὅλος ὁ κόσμος ν'
ἀντηχῇ ἐκ τοῦ ὀνόματος αὐτοῦ· ὅτε οἱ ἔθνικοι τῆς
Ἀλεξανδρείας τῷ 38 π. Χ. ἀπέστειλαν πρεσβεῖαν
εἰς Ρώμην κατὰ τῶν Ἰουδαίων, ὁ Ἀππίων ἐθεωρήθη
κατάλληλος διὰ νὰ διεκχάγῃ τὰ τῆς πρεσβείας καὶ
διὰ τὴν ὑπόληψιν, τὴν ὁποῖαν ἀπελάμβανεν, ἀλλὰ καὶ
διὰ τὸ κατὰ τῶν Ἰουδαίων ἄσπονδον μίσος τοῦ. Τῷ
ὄντι δὲ διὰ τόσων μελάνων χρωμάτων παρέστητε τῷ
αὐτοκράτορι τὴν πρὸς αὐτὸν καὶ τὰ ἀγάλματά του
ἀνευλάθειαν τῶν Ἰουδαίων, ὥστε οὐδὲ ν' ἀκούσῃ ἡθέ-
λησε τὸν Ἰουδαῖον Φίλωνα ὁ Καλλιγούλας, τὸν ἀν-
τιπρόσωπον τῆς Ἰουδαϊκῆς παροικίας τῆς Ἀλεξαν-
δρείας.

Ἐκ τῶν ἀπολεσθέντων συγγραμμάτων του ἐνδιαφέ-
ρουσιν ἡμᾶς μόνον τὰ Αἰγυπτιακὰ, ἐν οἷς διασπείρει
τὰς κατὰ τῶν Ἰουδαίων ὕβρεις καὶ συκοφαντίας. Φαί-
νεται ὅτι συνήθροισεν ἐπιμελῶς πᾶν ὅ,τι καὶ οἱ προαχ-
τοχοὶ αὐτοῦ καὶ ἡ κακοβουλία ἐφείρε κατὰ τῶν ἀπογόν-
ων τοῦ Ἀβραάμ. Ἡ δὲ λύσσα αὐτοῦ ἦτο τοσαύτη, ὥστε
ἠναγκάσθη ὁ Ἰουδαῖος ἱστοριογράφος Ἰώσηπος ν' ἀναι-
ρέσῃ αὐτόν, ἐκ τῆς κατὰ Ἀππίωνος δὲ ταύτης συγγρα-
φῆς γνωρίζομεν ὅ,τι περισσώθη ἐκ τῶν Αἰγυπτιακῶν.

Καὶ πρῶτον χλευάζει τὴν περιτομὴν καὶ τὰς ἄλλας
ἐντολάς τοῦ Μωυσέως. Παρὰ μὲν τῶν δὲ τὰ τῆς
ἐξόδου παρίστησι τὸν Μωϋσῆν ἐπὶ κεφαλῇς συρφετώδους
ὄχλου τυφλῶν, λεπτῶν, καὶ χωλῶν, παίζων διὰ τῆς
λέξεως «Σάββατον», τὴν ὁποῖαν ταυτίζει πρὸς τὴν
«Σαββάτωσιν» τῶν Αἰγυπτίων, λέξιν σημαίνουσαν φρι-
κωδὴ δερμικὴν ἀσθένειαν.

Ἐτι ἀσεβέστερον ὁμιλεῖ περὶ τοῦ Θεοῦ τῶν Ἰουδαίων
παριστάνων αὐτὸν ἔχοντα κεφαλὴν ὄνου.

Τοιαύτας ὅσας ἀσεβεῖς, τοσοῦτῳ καὶ γελοίας φαντα-
σιοκοπίας βραδύτερον θὰ ἴδωμεν ἀνανευομένας καὶ
κατὰ τῶν Χριστιανῶν. Τῷ 1856 ἐν τινι θαλάμῳ τῶν
ἀνακτόρων τῶν Καισάρων ἐπὶ τοῦ Παλατίου λόφου ἀ-
νευρέθη ἐσταυρωμένος φέρων κεφαλὴν ὄνου ἐν ταῖς τοι-
χογραφίαις. Παρὰ τοῦτον χριστιανὸς προσκυνεῖ τὴν δε-
ξιάν του, ἐπιγραφὴ δὲ Ἀναξίμενος σέβετε (αι) Θεὸν
ἐξηγεῖ τὴν παράστασιν. Ἐκαστος ἐννοεῖ ὅτι ἡ ἀρχὴ
τοῦ μύθου τούτου, ὅστις κατέστη οὕτω δημώδης, ὡς
φαίνεται ἐκ τοῦ Τακίτου καὶ τοῦ Πλουτάρχου, ζη-
τητέα εἰς τὸν Ἀππίωνα, μάλιστα κατὰ τὰς ἀρχὰς τοῦ
Χριστιανισμοῦ, ὁ πότε Ἰουδαῖοι καὶ Χριστιανοὶ συνε-
χέοντο.

Ὁ Ἀππίων ἀποδίδει εἰς τοὺς Ἰουδαίους καὶ ἄλλην
μυθώδη συκοφαντίαν, ὅτι δῆθεν ἐν τῷ ναφ τοῦ Σολο-
μῶντος ἐν ὀρισμένη ἐποχῇ ἐθυσιάζετο Ἕλληνα καὶ ὅτι
τοιοῦτον Ἕλληνα παρὰ σκευαζόμενον διὰ θυσίαν εὔρεν
ἐν τῷ ναφ ὁ Ἀντίοχος.

Τοιοῦτοι οἱ μῦθοι καὶ αἱ συκοφαντίαι, τοὺς ὁποίους

διηγείται ὁ συγγραφεὺς τῶν Αἰγυπτιακῶν κατὰ τῆς
θρησκείας καὶ τῶν τελετῶν τῶν Ἰουδαίων, πόσον ὁ-
λὸς εὐαρεστεῖται εἰς τὰ τοιαῦτα καὶ πόσον ἐξεγείρεται
τὸ μῖσος καὶ ἡ περιεργία, πόσον δὲ ἡ φαντασία μεγαθύ-
νει αὐτά, εἶνε γνωστὰ ταῦτα καὶ τῆς ἱστορίας. Ἐπεὶ δὴ
ὅμως ἡ Ἀγία Γραφὴ ἐσυκοφαντεῖτο ὡς διδάσκουσα ταῦ-
τα, ἀπέβαινε διὰ τοὺς ἔθνικοὺς βιβλίον ἄξιον ἀποστρο-
φῆς· οἱ δυστυχεῖς χριστιανοὶ ὑπῆρξαν τὰ ἀμεσώτερὰ
θύματα τούτων, παρῆλθον τῶν ἱερῶν τῶν τε-
λετῶν καὶ παρὰσταθεισῶν ὑπὸ τὰς εἰδεχθεστέρας καὶ
ἀποτροπαιοτέρας μορφάς. Αἱ οἰδιπόδοι μίξεις καὶ τὰ
θυέστερα δειπνα εἰς τοὺς μύθους τοῦ Ἀππίωνος εὐρίσκουσι
τὴν ἐξήγησιν των. Ὁ Κέλσος ἐκ τοῦ Ἀππίωνος ἠντλη-
σεν οὐκ ὀλίγας κατηγορίας.

Ἀρχὴ λοιπὸν ἐγκαινίσασα τὰς κατὰ τῆς ἀγίας Γρα-
φῆς προσβολὰς ὑπῆρξεν ἡ συκοφαντία καὶ τὸ ψεύθος.
Τὰ αὐτὰ θὰ ἴδωμεν καὶ παρὰ τοῖς Γνωστικοῖς εἰς οὓς
καὶ μεταβαίνομεν.

(Ἀκολουθεῖ).

HOMO VETUS.

BYZANTIKA.

Περὶ τοῦ Χαρακτῆρος καὶ τῆς δημαδίας τῆς

«Ἐπαναγωγῆς».

Ἦδη ὁ Ζαχαρίας ἐν τῇ ἐκδόσει τοῦ Προχείρου (P.
XXXIII) προὑποτίθησιν ὅτι ὁ μέγας Πατριάρχης
Φώτιος ἔλαβε μέρος εἰς τὸν ἀπαρτισμὸν τῆς Ἐπαναγω-
γῆς. Τοιαύτην ἰδέαν παραδέχεται καὶ ὁ Hergenröther
B. II, 589. Καὶ πράγματι εἰς ἐν ἐκ τῶν χειρογράφων
(Codex Bodlejanus 173, XII ὀνομαζόμενον Epitome
legum εἰς 50 τίτλους, ἀπαντῶσι δύο σχόλια εἰς τὸ
28 κεφ. τίτλος I, τὰ ὅποια ἀναφέρουσι κατὰ λέξιν τὸ
περιεχόμενον τῶν κεφαλαίων τοῦ 1 καὶ 2 τίτλου τῆς
Ἐπαναγωγῆς, διαλαμβανόντων περὶ τοῦ χαρακτῆρος καὶ
τῶν ζητημάτων τῆς βασιλικῆς ἐξουσίας καὶ ἀποδιδω-
μένων τῷ Φωτίῳ. Ἐκτὸς τούτου ὁ Φώτιος ὥρισε καὶ
περιέγραψε τὴν βασιλικὴν ἐξουσίαν συμφώνως πρὸς τὴν
θεωρίαν ἐκείνην περὶ τῆς ἐξουσίας ταύτης τὴν ὁρισθεῖ-
σαν ἐν τοῖς συγγράμμασι τῶν πατέρων καὶ διδασκά-
λων τῆς Ἐκκλησίας. Αὐτοὶ οἱ λόγοι δι' ὧν ἀρχεται ἐν
τῇ Ἐπαναγωγῇ ὁ ὁρισμὸς τῆς βασιλικῆς ἐξουσίας, δη-
λαδὴ «βασιλεὺς ἐστὶν ἔννομος ἐπιστάσις», ἠρύσθησαν ἐκ
τῶν λόγων Βασιλείου τοῦ Μεγάλου εἰς τὸν 32 ψαλμ.
ἐνθα ἀναγινώσκομεν «ὥρισαντο δὲ τινες βασιλεῖαν εἶναι
τὴν ἔννομον ἐπιστάσις, ἢ τὴν πᾶσιν ἀρχὴν ἀνυπεύθυ-
νον ἀμαρτίῃ». Ὡς εἶδομεν ἀνωτέρω, ὁ βασιλεὺς ἐμφανί-
ζεται ὡς κοινὸν ἀγαθὸν δι' ὅλους, ὡς ἔννομος ἐξουσία,
ἐνεργούσα καὶ διοικοῦσα ἐπὶ τῇ βάσει τῶν νόμων.

Ἐν τῇ ἐννοίᾳ ταύτῃ μεταχειρίζονται καὶ οἱ πατέρες

*) Ἰδε ἀριθ. 43 σελ. 844—846.

τῆς Ἐκκλησίας τὴν λέξιν «ἐννομος» ὡς πρὸς τὴν βασιλικὴν ἐξουσίαν. Μάξιμος ὁ Ὁμολογητὴς ἀναφέρει τὸν ὀρίσμὸν τῆς βασιλικῆς ἐξουσίας, ὃν ὁ Μέγας Βασιλεὺς, οὕτως ἐρμηνεύει τὸν ὀρίσμὸν τοῦτον. «Αἱ οὖν παρὰ βασιλείᾳ διδόμεναι ὑποθήκαι, τοῦ γε ἀληθῶς τῆς προσηγोरίας ταύτης ἄξιον, πολὺ τὸ νόμιμον ἔχουσι, τὸ κοινῇ πᾶσι λυσιτελεῖς σκοποῦσαι καὶ οὐχὶ πρὸς τὸν σκοπὸν τῆς ἰδίᾳς ὠφελείας συντεταγμέναι. Τοῦτο γὰρ διαφέρει τύραννος βασιλέως, ὅτι ὁ μὲν τὸ ἐκ αὐτοῦ πανταχόθεν σκοπεῖ· ὁ δὲ τὸ τοῖς ἀρχομένοις ὠφέλιμον ἐκπορίζει» (Migne Patr. t. XCI col. 776 sermo IX).

Ἐν τῇ διασαφηνίσει τῆς βασιλικῆς ταύτης ἐξουσίας ἀφ' ἐνὸς μὲν κατεδείχθη ἡ βαθεῖα γνώσις τῆς διδασκαλίας τοῦ Ἀριστοτέλους περὶ τῶν ὁρῶν ἢ μὴ ὁμαλῶν καὶ ἀνωμαλῶν εἰδῶν τῆς διοικήσεως, ἀφ' ἐτέρου δὲ σαφῶς διαχράσθη τὸ χριστιανικὸν ἰδεῶδες τοῦ βασιλέως, φέρνντος μέγα ἔργον ἐνώπιον τοῦ Κυρίου — διηνεκῶς μεριμνῶντος περὶ τοῦ ἀγαθοῦ τῶν ἐμπειπιστευμένων αὐτῷ λαῶν. Καὶ ἰδοὺ τὸ ἥδη ἐν τῇ Ἐκκλησίᾳ ἐπικρατήσαν ἰδεῶδες τοῦ βασιλέως ἐτίθη ὡς βᾶσις τοῦ III κεφ. τοῦ II τίτλου τῆς Ἐπαναγωγῆς, ἔνθα τὸ ποιεῖν τὸ ἀγαθὸν τοῖς ὑπηκόοις παρίσταται ὡς ζήτημα τῆς βασιλικῆς ἐξουσίας καὶ διὰ τοῦτο ὁ βασιλεὺς ὀνομάζεται *εὐεργέτης*. Κατὰ τὴν γνώμην τῶν παλαιῶν, λέγει ἡ Ἐπαναγωγή, αὕτη ἡ φύσις τῆς βασιλικῆς ἐξουσίας ἀλλοιοῦται, ὅταν ἡ ἐνέργεια τοῦ βασιλέως ἐν τῇ ποιήσει τῶν ἀγαθῶν ἔργων ἐξασθενῇ. Συγγραφεὺς τοῦ κεφαλαίου τούτου τῆς Ἐπαναγωγῆς, ὡς μαρτυρεῖ τὸ δεῦτερον σχόλιον εἰς τὸ 28 κεφ. τοῦ Iου τίτλου *Epitome legum* εἰς 50 τίτλους, φαίνεται ὁ Φώτιος, διατυπώσας ἐνταῦθα τὰς ἀρχαίας ἐκκλησιαστικὰς θεωρίας περὶ τῆς βασιλικῆς ἐξουσίας.

Ὅσον δ' ἀφορᾷ τὸν ἐν τῇ Ἐπαναγωγῇ ἀπαντῶμενον ὀρίσμὸν τῆς σχέσεως τῆς βασιλικῆς ἐξουσίας πρὸς τὴν τοῦ Πατριάρχου ἀναμφισβόλως δύνχται νὰ ἀποδοθῇ τῷ Φωτίῳ. Πράγματι δὲ καὶ τὰ ὀρισθέντα καθήκοντα τοῦ Πατριάρχου ἐν τῇ Ἐπαναγωγῇ ἀνταποκρίνονται πρὸς τὸν χαρακτηρὰ καὶ τὰς τάσεις τοῦ Φωτίου, ἐνεργούντος ἐν πλήρει ὁμονοίᾳ καὶ ὁμοθυμίᾳ μετὰ τοῦ ἀναβιβασαντος αὐτὸν εἰς τὸν Πατριαρχικὸν θρόνον αὐτοκράτορος Βασιλείου τοῦ Μακεδόνα. Ὁ Φώτιος οὐχ ἥττον ῥέπει πρὸς στερεώσιν ἀνεξαρτήτου πατριαρχικῆς ἐξουσίας καὶ πρὸς τούτοις ἀνάμειξιν ἐν τοῖς πολιτικοῖς. Ἰδίᾳ δὲ ὁ Φώτιος μετὰ μεγάλης ζήσεως ὑπεστήριξε τὸ δικαίωμα ἐκεῖνο τῆς διδασκαλίας, ἐπιτιμῆσεως καὶ παρηγοίας πρὸ τῶν βασιλέων, ὑπερταπίζων τὰ δόγματα, τὴν δικαιοσύνην καὶ τὴν εὐσεβείαν περὶ ἧς ὁμιλεῖ ἡ Ἐπαναγωγή ἐν τῷ 4ῳ κεφ. τίτλος 3ος. Ὁ Φώτιος κατ' ἀρχὴν παρεδέχτο τὸ δικαίωμα τοῦτο διὰ τὸν Πατριάρχον, βασιζόμενος εἰς τοῦτο, ὅτι ἐὰν αἱ ἀμαρτίαι τῶν ἀρχόντων μένωσιν ἀνεπιτίμητοι, ὁ λαὸς εὐκόλως σκανδαλίζεται καὶ μιμεῖται αὐτούς, ἐπιτιμωμένον ὅμως αὐτῶν, ὁ λαὸς ἀπέχει τοῦ κακοῦ. Πρὸς τούτοις ὑπὲρ τῆς γνησιότητος τῷ Π. Φωτίῳ τῆς Ἐπαναγωγῆς κατὰ τὴν ἐμὴν γνώμην συνηγορεῖ καὶ αὐτὸ τὸ ὕψος τῆς εἰσαγωγῆς, ὅπερ φαίνεται φωτιστικώτατον, παρὰ τὸ ἀλλοφρόν πρὸς τὰ συγγράμματα

τοῦ Φωτίου. Ἐκτὸς τούτου ἐν τῇ εἰσαγωγῇ τῆς Ἐπαναγωγῆς ἀπαντῶμεν τὰς αὐτὰς ἰδέας ἀναπτυσσομένας περὶ τῆς ἀναφύσεως καὶ πάλιν αἰρέσεως τῶν Μανιχαίων, οἷας καὶ ἐν τῷ συγγράμματι τοῦ Π. Φωτίου: «Τέσσαρσι λόγοις κατὰ Μανιχαίων». Νικόλαος ὁ Μυστικός, μαθητὴς τοῦ Πατριάρχου Φωτίου, μετὰ δέκα ἔτη ἀπὸ τοῦ θανάτου τοῦ τελευταίου καταλαβὼν τὸν πατριαρχικὸν θρόνον, ἐν τῇ μετὰ τοῦ αὐτοκράτορος Λέοντος τοῦ Σοφοῦ ἐριδί, ἐνεκα τῆς συνάψεως τετάρτου γάμου, ἐκδηλοῖ τὴν ἐξουσίαν ταύτην τῆς διδασκαλίας καὶ τῆς ἐπιτιμῆσεως. Σχεδὸν δὲ διὰ τῶν αὐτῶν λέξεων τοῦ Πατριάρχου Φωτίου ἐκφράζεται καὶ βεβαιοῖ, ὅτι οὐδεὶς θὰ τηρῇ τοὺς νόμους, ὅταν αὐτὸς ὁ αὐτοκράτωρ πράττῃ ἐναντίον τοῦ νόμου. Ὁ βασιλεὺς, λέγει, ὀνομάζεται ἀγραφὸς νόμος οὐχ ἔπως ἀνομεῖ ἀλλ' ὥστε τοιοῦτον εἶναι διὰ τῶν ἔργων αὐτοῦ τῶν ἀγράφων, οἷος ὁ νόμος ὁ ἐγγραφός. «Ὅλα αὐτὰ συμφωνοῦσι πρὸς τὸ πνεῦμα τοῦ Φωτίου καὶ πρὸς τὴν Ἐπαναγωγὴν. Ἐπίσης ἡ ἰδέα τῆς ἰσότητος τῆς ἱερωσύνης πρὸς τὴν βασιλείαν σαφῶς καταφαίνεται ἐν τῇ Ἐπαναγωγῇ καὶ διατυπύεται ἐν τῷ περὶ παρικήσεως ἀπὸ τῆς πατριαρχείας γράμματι Νικολάου τοῦ Μυστικοῦ.

Ἐνταῦθα λέγει, ὅτι «μόνη χάριτι θεῷ τὸ μέγα τοῦτο καὶ οὐράνιον δῶρον ἔλαβε (δηλ. τὴν πατριαρχικὴν ἐξουσίαν. Παρικήτεται δὲ τοῦ θρόνου παρὰ κωλυόμενος ὑπὸ τοῦ βασιλέως νὰ ἐξασκῇ, ἣν μόνον παρὰ τοῦ Θεοῦ ἔλαβε Πατριαρχικὴν ἐξουσίαν.

Σὺν τῷ χρόνῳ ἡ ἀρχὴ τῆς ἰσότητος τῆς Πατριαρχικῆς ἐξουσίας πρὸς τὴν βασιλικὴν ἂν καὶ πραγματικῶς ἡ ἱερωσύνη ἐν τῷ Βυζαντίῳ κατὰ μικρὸν ὑπέκυπτε τῇ βασιλείᾳ, ἐγένετο θεμελιώδης ἀρχὴ τοῦ Βυζαντινοῦ κράτους καὶ τῆς ἐκκλησιαστικῆς τάξεως. Παρεκτροπαί ἐκ τοῦ νόμου τούτου ἐθεωροῦντο ὡς παραβάσεις τοῦ Θεοῦ νόμου. Οὕτω π. χ. ἀπέβλεπον εἰς τὸ διάταγμα τοῦ αὐτοκράτορος Νικηφόρου τοῦ Φωκῆ, διατάξαντος, ὅπως μηδὲν ἐκκλησιαστικὸν ἔργον ἀποφασίζεται ἄνευ τῆς ἐπικυρώσεως τοῦ βασιλέως. Ἐπὶ τέλους ἡ θεωρία ἡ τόσον σαφῶς καὶ ὀρισμένως ἐκφραζομένη ἐν τῇ Ἐπαναγωγῇ, ὅτι ὁ βασιλεὺς καὶ ὁ πατριάρχης εἶναι ἀνγκυκλῖα μέλη τοῦ Ἐκκλησιαστικο-πολιτικοῦ σώματος, ἐπιβεβαιοῦται καὶ ἐν τοῖς μεταγενεστέροις βυζαντινοῖς ἐγγράφοις. Οὕτω ἐν τῷ γράμματι τοῦ Πατριάρχου Κωνσταντινουπόλεως Ἀντωνίου Ε' πρὸς τὸν μέγαν Δούκαν τῆς Μόσχας Βασίλειον λέγεται ὅτι δὲν εἶναι δυνατόν οἱ Χριστιανοὶ νὰ ἔχωσιν ἐκκλησίαν καὶ νὰ μὴ ἔχωσι βασιλείαν. Εἶδομεν, ὅτι ἐν τῷ περὶ τοῦ Πατριάρχου κεφαλαίῳ, ἡ Ἐπαναγωγή ὀρίζει οὐχὶ τὴν ἐξουσίαν ἐν γένει τοῦ Πατριάρχου, ἀλλὰ τὴν ἐξουσίαν τοῦ Πατριάρχου Κωνσταντινουπόλεως, ἐξυψῶν αὐτὴν ἐπὶ πάντων τῶν ἄλλων. Τοῦτο ἐντελῶς ἀνταποκρίνεται πρὸς τὰς θεωρίας τοῦ Φωτίου, συμμεριζόμενον τὴν ἐπικρατοῦσαν τότε ἐν Βυζαντίῳ ἰδέαν περὶ τῆς μεταφορᾶς ἐκ τῆς Παλαιᾶς Ρώμης τὴν νέαν μετὰ τῆς βασιλείας ὅχι μόνον τῶν πολιτικῶν ἀλλὰ καὶ τῶν ἐκκλησιαστικῶν προνομίων. Ὁ Πατριάρχης Κωνσταντινουπόλεως διὰ τοῦτο ὀνομάζεται πρῶτος, ὅτι αὐτὸς κατέχει τὸν ἱεραρχικὸν θρόνον τῆς πόλεως

κεκοσμημένης ὑπὸ τῆς βασιλείας. Ἡ αἰτία αὕτη ἀναφέρεται καὶ εἰς τὴν Ἐπαναγωγὴν πρὸς στερέωσιν τοῦ πρωτεύου τοῦ Πατριάρχου Κων/πόλεως. Ἐπομένως καὶ ἐνταῦθα (ἐν τῇ Ἐπαναγωγῇ) ἐξεδηλώθησαν αἱ πεποιθήσεις καὶ θεωρίαι τοῦ Φωτίου, τὸν ὁποῖον οἱ ὁπαδοὶ αὐτοῦ ὠνόμαζον *Πατριάρχην τῶν Πατριαρχῶν*. Τοιαύτη ἰδέα εἶναι ἀτομικὴ γνώμη τοῦ Π. Φωτίου καὶ τῶν ὁπαδῶν αὐτοῦ.

Γενικῶς δὲ ἐξεταζομένου τοῦ πράγματος παρὰ τοῖς Ἕλλησιν ἐπεκράτει ἄλλη θεωρία κατὰ τὴν ὁποίαν ὅλοι οἱ πέντε Πατριάρχαι ἐθεωροῦντο ἴσοι. Οἱ Ἕλληνες παρέβαλλον τὴν ἐκκλησίαν πρὸς σῶμα ἀνθρώπου, τοὺς δὲ πέντε Πατριάρχας πρὸς τὰς πέντε αἰσθήσεις. Ἐν τῇ ἐννοίᾳ ταύτῃ Θεόδωρος ὁ Στουδίτης λέγει «τὸ πεντακόρυφον σῶμα τῆς Ἐκκλησίας. Σὺν τῷ χρόνῳ ὅμως ἐν Ἀνατολῇ ἀναγνωρίζεται τὸ πρωτεῖον τοῦ Οἰκουμενικοῦ Πατριάρχου Κωνσταντινουπόλεως.

Κατὰ τοὺς ἐπομένους χρόνους, αἱ ὑπὸ τοῦ Φωτίου ἐκτεθείσαι ἀρχαὶ ἐν τῇ Ἐπαναγωγῇ ἔλαβον μεγάλην ἀνάπτυξιν. Τὸ Βυζάντιον θεωρεῖται ὡς ἐκκλησιαστικὸν πολιτικὸν σῶμα μετὰ δύο κεφαλῶν — τοῦ Οἰκουμενικοῦ Πατριάρχου καὶ Οἰκουμενικοῦ βασιλέως. Κατὰ τὴν θεωρίαν τῶν Ἑλλήνων τὸ ἐκκλησιαστικο-πολιτικὸν τοῦτο σῶμα ὤφειλε βαθυμδὸν νὰ περιλάβῃ ὁλόκληρον τὸν ὀρθόδοξον κόσμον. Ὁ δὲ Οἰκουμενικὸς Πατριάρχης καὶ Οἰκουμενικὸς βασιλεὺς ὤφειλον νὰ ἴστανται πράγματι ὡς Πατριάρχης καὶ βασιλεὺς ὅλων τῶν ὀρθοδόξων χριστιανῶν ὅλης τῆς Οἰκουμένης. Οἱ ἡγεμόνες τῶν ἄλλων χωρῶν καὶ ὀρθοδόξων λαῶν οὐδέποτε δύνανται νὰ παρομολογήσιν κατὰ τὴν ἀξίαν καὶ τὰ δικαιώματα ὡς πρὸς τὴν Ἐκκλησίαν πρὸς τὸν βασιλέα, κηδόμενον τῆς ἐξωτερικῆς τάξεως τῆς Ἐκκλησίας καθ' ὅλην τὴν οἰκουμένην. Οὗτοι εἶναι μόνον τοπικοὶ ἄρχοντες καὶ ἡ θελήσις αὐτῶν ἐν τοῖς ἐκκλησιαστικοῖς ὀφείλει νὰ ὑποτάσσεται τῇ θελήσει τοῦ οἰκουμενικοῦ βασιλέως. Ἀριστα εἶναι διατετυπωμένοι αἱ διατάξεις αὗται ἐν τῷ ἡδὴ μνημονευθέντι γράμματι τοῦ Οἰκουμενικοῦ Πατριάρχου Ἀντωνίου τοῦ Ε' πρὸς τὸν Μέγαν Δουκὰν Μόσχας Βασίλειον. Ὁ Γενικὸς ὁρισμὸς τῆς βασιλικῆς ἐξουσίας ἐν σχέσει πρὸς τὴν Ἐκκλησίαν ἀναπτύσσεται ἐν τῷ γράμματι τούτῳ συμφώνως πρὸς τὰ ἐν τῇ Ἐπαναγωγῇ ἀπαντῶντα ὡς καὶ ἡ σημασία τῆς πατριαρχικῆς ἐξουσίας. Ὅτι δὲ αἱ διατάξεις τῆς Ἐπαναγωγῆς αἱ ἀναφερόμεναι εἰς τὴν βασιλικὴν καὶ πατριαρχικὴν ἐξουσίαν ἐθεωροῦντο ὡς ἐνεργὸν δίκαιον, δῆλον γίνεται ἐκ τούτου, ὅτι συμπεριλαμβάνοντο ὡς ἡδὴ εἶδομεν ἄνωτέρω εἰς ὅλα τὰ ἀναφανεύοντα νομοθετικὰ ἔργα μεταξὺ τοῦ 10^{ου} καὶ 15^{ου} αἰῶνος. Σπουδαιότατον διὰ τὴν περαιτέρω ἀνάπτυξιν τοῦ βυζαντινοῦ Ἐκκλησιαστικο-πολιτικοῦ δικαίου ἦτο ἡ παραλαβὴ τῶν διατάξεων τούτων εἰς τὸ Σύνταγμα τοῦ Ματθαίου Βλάσταρη, ἔχον παρὰ τοῖς Ἕλλησι μεγάλην αὐθεντικότητά καὶ μετὰ τὴν ἁλώσιν τῆς Κων/πόλεως. Ἡ Οἰκουμενικὴ Ἐκκλησία δὲν δύναται νὰ ἦναι τι ἄλλο εἰμὴ Οἰκουμενικὴ. Μετὰ τοῦ Οἰκουμενικοῦ Πατριάρχου παρίσταται καὶ τὸ ἐξωτερικὸν μεγ-

λεῖον τοῦ οἰκουμενικοῦ βασιλέως, κύριος ὅλων τῶν ὀρθοδόξων ἀπὸ θαλάσσης ἕως θαλάσσης. Ἡ βασιλεία ἐπίσης εἶναι αἰώνια ὡς καὶ ἡ Ἱερουσόνη.

Α. Α. Θ.

ΘΕΣΠΡΩΤΙΚΑ.

Ἀρχαιολογήματα παρὰ τὴν Τσουρίλαν.

Ἀπὸ πολλοῦ ἐπεθυμοῦμεν μετὰ τοῦ φίλου ἱατροῦ κ. Δ. Παναγιωτίδου, ἵνα ἐπισκεφθῶμεν τὰ εἰς Τσουρίλαν διασφύζόμενα ἀρχαιολογήματα. Ἡ κατὰ τὴν δεκάτην πέμπτην Αὐγούστου τελουμένη ἐν τῇ ἱερᾷ Μονῇ Παγανίου λαμπρὰ πανήγυρις ἐχρησίμευεν ὡς ἀφορμὴ συνεντεύξεως μετὰ τοῦ φίλου μου, ἧτις διπλοῦν εἶχε σκοπὸν, τὴν τέρψιν καὶ τὴν διασκέδασιν ἀφ' ἑνός, καὶ ἰδίως τὴν ἐξέτασιν τῶν παρκαλειμένων ἀρχαιολογημάτων ἀφ' ἑτέρου· διότι ἐκτός τοῦ ὅτι καὶ ἐν αὐτῇ τῇ Μονῇ ἡδύνατο νὰ εὐρεθῇ ἀρχαιολογικὴ τις σημείωσις, ἀλλὰ πολὺ πλησίον κεῖται τὸ χωρίον, εἰς τὸ ὁποῖον ἠθέλομεν νὰ μεταβῶμεν. Τὸ πλῆθος τῶν συνωθυμένων προσκυνητῶν καὶ ἰδίως τῶν φανατικῶν προσκυνητῶν δὲν ἐπέτρεψε νὰ ἐπιληφθῶμεν ἀμέσως τῆς ἐκπληρώσεως τοῦ σκοποῦ ἡμῶν καὶ ἀφελέντες καθ' ὅλην σχεδὸν τὴν ἡμέραν εἰς τὴν θέσιν τῶν ἐν τῇ πανηγύρει μόλις περὶ τὴν δύσιν τοῦ ἡλίου, ὅτε πλέον κατὰ πολὺ εἶχον ἀραιωθῇ οἱ προσκυνηταὶ ἐπεζητήσαμεν νὰ ἀνεύρωμεν τι ἀρχαιολογικόν. Ἐν τούτοις ὅμως αἱ προσπάθειαι ἡμῶν λίαν πενιχρὰ ἀποτελέσματα ἐπέπρωτο νὰ ἀπονεύκωσιν· ἐν τοιχογραφίᾳ τινὶ κακῶς καὶ μετὰ πλείστων ἀνορθογραφικῶν γεγραμμένη ἐκτός τῶν συνήθων τύπων ἀνεύρωμεν μόνον ἐπίσκοπόν τινα Εὐγένιον μὴ περιλαμβανόμενον ἐν τοῖς καταλόγοις τοῦ Σεβασμ. κ. Ἀνθ. Ἀλεξούδη. Περὶ τῆς χρονολογικῆς ὑπάρξεως τοῦ ῥηθέντος ἐπισκόπου ἐν τῇ πολυωνύμῳ κατὰ διαφύρους ἐποχὰς ἐπισκοπῇ Παραμυθίας ἀνέλαβεν ὁ φίλος μου κ. Παναγιωτίδης ἐν καιρῷ νὰ γράψῃ τὰ δέοντα. Πραετηρήσαμεν τὰ διάφορα βιβλία, ἀλλὰ πανταχοῦ οὐδὲν ἀνευρίσκομεν. Τὴν πρωίαν ὅμως πολὺ ἐνωρίς μετέβημεν εἰς τὸν λόφον, ὅπου καθ' ἃς εἶχομεν πληροφορίας ὑπῆρχον ἐρείπια ἀρχαίου φρουρίου, καὶ ὅστις καθὼς τοῦλάχιστον ἐφαίνετο δὲν ὤφειλε νὰ ἀπέχῃ περισσότερον τῆς ἡμισείας ὥρας ἀπὸ τῆς Μονῆς. Δυστυχῶς ὅμως ἡπατώμεθα καὶ οἱ ὑπολογισμοὶ ἡμῶν δὲν ἐβράδυνον νὰ δειχθῶσιν ὅτι κατὰ πάντα ἦσαν ἐσφαλμένοι ὑπὸ ὅλας τὰς ἐπόψεις.

Μόλις ἤρχισαμεν νὰ βυθίζωμεν, πρὸς τὸν λόφον διευθυνόμενοι, καὶ ἡμεῖς εἰς θέσιν νὰ ἐννοήσωμεν ὅτι ὤφειλομεν νὰ διανύσωμεν ὁδὸν δύσβατον καὶ ἐντελῶς ἀνώμαλον. Κατόπιν πολλῶν κόπων καὶ δυσχερειῶν μετὰ ὁδοπορίαν ὑπὲρ τὴν μίαν ὥραν εὐρέθημεν ἐπὶ τῆς κορυφῆς τοῦ λόφου, ὅπου τὰ ὑποτιθέμενα τῆς ἀρ-